

วัฒนธรรมประเพณีกับการสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนเทศบาลบางม่วง จังหวัดนนทบุรี

Traditional culture and Community Strengthening of Bangmuang Municipality in Nonthaburi Province

สุพจน์ แสงเงิน¹

Supot SAENG-NGOEN

E-mail: Supot.97@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องวัฒนธรรมประเพณีกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเทศบาลบางม่วง จังหวัดนนทบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน การร่วมทำกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณีก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน และศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเทศบาลบางม่วง จังหวัดนนทบุรี ทำการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเก็บข้อมูลจาก 3 องค์กรในชุมชน ประกอบด้วย องค์กรชุมชน 27 คน องค์กรโรงเรียน 12 คน และองค์กรภาครัฐ 10 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบสังเกต และการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนเทศบาลบางม่วงเป็นชุมชนเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมา เคยเป็นที่ตั้งทัพของพระเจ้าอู่ทอง มีความเจริญโดยมีเส้นทางคมนาคมทั้ง 2 ทาง คือทางบกและทางน้ำ อาชีพส่วนใหญ่ประกอบการค้าเกษตร สภาพสังคมเป็นสังคมที่เอื้ออาทร เคารพระบบอาวุโส คนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และยังยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีที่สมาชิกในชุมชนถือปฏิบัติมาเป็นประจำ ประกอบด้วย วันลอยกระทง สงกรานต์ พิธีบวช ทอดกฐิน ศาลเจ้าเข้าพรรษา ศาลพระภูมิ และตักบาตรทางน้ำ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ เกิดรายได้จากการขายของกินของใช้ ด้านสังคมเกิดความสามัคคี การทำงานร่วมกัน และเกิดความรักชุมชนท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรมเป็นการเรียนรู้การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไว้ให้เด็กและเยาวชน ส่วนปัญหาอุปสรรคของการจัดกิจกรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้งบประมาณไม่เพียงพอ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง และความรู้เกี่ยวกับประเพณีดังกล่าว สำหรับข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ การมีแผนจัดกิจกรรมและระบุนายละเอียดของขั้นตอน การทำกิจกรรม ตลอดจนการกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมอย่างชัดเจน

คำสำคัญ : วัฒนธรรม, ประเพณี, ความเข้มแข็ง, ชุมชน

¹ รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (Ph.D)

Abstract

The research entitled, “Traditional culture and community strengthening of Bangmuang Municipality in Nonthaburi Province”, aimed 1) to study the community context and participation in traditional and cultural activities in strengthening the community, and 2) to study problems, obstacles, and problem-solving guidelines in strengthening the community of Bangmuang municipality in Nonthaburi Province. The qualitative and participatory action research methods had been used to collect data from 3 organizations in the community including 27 people from community organization, 12 from school organization, and 10 from government organization. The research instruments were interview form, observation form, and participatory action. Triangulation was used to check and establish validity. Content analysis was employed to analyze the collected data.

The research findings were found that Bangmuang community was an old community which was once King U-thong's cantonment. The community was connected to other communities through water and land routes. The majority of people were farmers. The state of society was reflected by generosity of its people who accepted seniority concessions. The majority of people were Buddhists who adhered to traditions and cultures such as Loi Krathong, Songkran, ordination ceremony, Thot Krathin, ceremony at the shrines, Buddhist lent, spirit houses, and alms offered to monks by water route. These activities brought advantages to the community. For economic aspect, people gained more income from selling things. For social aspect, there was a bond between people due to collaborative work which made them proud and loyal to the local community. For cultural aspect, traditions and cultures were conserved for the next generation. Moreover, problems and obstacles in conducting activities were inadequate budget, ineffective public relations and knowledge about the traditions. For the suggestions and problem-solving guidelines, the community should have plans to conduct the activities with details of the activity process, particularly, to appoint the responsible person for each activity.

Keywords : culture, tradition, strength, community

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของประเทศอันเป็นผลมาจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นเครื่องชี้นำในการกำหนดแนวทางการพัฒนาและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของสังคมเป็นไปอย่างไม่สมดุล เกิดช่องว่าง และความเหลื่อมล้ำในฐานะและรายได้การเชื่อมต่อระหว่างวิธีการผลิตเลี้ยงตัวเองไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกับวิธีการผลิตทุนนิยม เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของชุมชน และเป็นสาเหตุให้เกิดรูปแบบต่าง ๆ ของปัญหาสังคมที่ไม่พึงประสงค์มากมายซึ่งส่งผลกระทบต่อการสร้างคามเข้มแข็งแก่ชุมชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขาดวัฒนธรรมในน้ำใจ ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความรักในชุมชนตนเองน้อยลง ศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกเลื่อนหายไป รวมทั้งการอาศัยวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม ใช้ภูมิปัญญาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนน้อยลง

จากสภาพดังกล่าวการศึกษาให้เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของคนและชุมชน แต่การนำวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นที่ตึงามมาช่วยพัฒนาคน และสังคมไม่สามารถทำได้อย่างกว้างขวาง ถึงแม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะสภาวัฒนธรรมที่ตั้งขึ้นและมีแผนแม่บททศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาแต่การดำเนินงานยังขาดความเข้มแข็ง และขาดการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานเอกชน ชุมชนและ วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งจะประกอบด้วย ค่านิยม ทศนคติ พฤติกรรม และวิถีชีวิต โดยถูกหล่อหลอมตั้งแต่เด็กจนโตมาเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งจะมีมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับรูปแบบการอบรมจากพ่อ แม่ และสภาพสังคมที่ชุมชนตั้งอยู่

ชุมชนเทศบาลบางม่วง อำเภอบางใหญ่เป็นชุมชนหนึ่งที่มีการดำเนินชีวิตยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณี และมีกิจกรรมในพิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ มากมาย ซึ่งคนในชุมชนให้ความร่วมมือ และทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีผลต่อความเจริญของชุมชน โดยผู้วิจัยจะศึกษาถึงวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับประวัติของวัฒนธรรมประเพณี ขั้นตอนวัฒนธรรมของประเพณี รายละเอียดของขั้นตอนประเพณี ผลกระทบที่เกิดขึ้นตามความเชื่อ และผลที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน เทศบาลบางม่วงทั้ง 9 ชุมชน โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้องค์ความรู้อันจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนดังกล่าว และเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนเทศบาลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาการร่วมทำกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนเทศบาลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเทศบาลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมประเพณีกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเทศบาลบางม่วง จังหวัดนนทบุรี ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากองค์กรในชุมชน 3 องค์กรประกอบด้วย 1. องค์กรชุมชน เก็บข้อมูลจากคณะกรรมการบริหารชุมชนทั้ง 9 ชุมชน ประกอบด้วย ประธานชุมชน 9 คน กรรมการบริหารชุมชน 18 คน 2. องค์กร โรงเรียนเก็บข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียน 3 คน คณะครู 3 คน นักเรียน 6 คน 3. องค์กรภาครัฐ เก็บข้อมูลจากนายกเทศมนตรี 1 คน สมาชิกเทศบาล 4 คน ข้าราชการ 2 คน เจ้าหน้าที่เทศบาล 3 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาตามขั้นตอน 1. เปรียบเทียบเหตุการณ์ 2. ประมวลประเภทข้อมูล และคุณลักษณะ 3. ขยายการเปรียบเทียบให้กว้างขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. บริบททั่วไปของชุมชน บางม่วง เทศบาลบางม่วง ตั้งอยู่เลขที่ 320/20 หมู่ที่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีพื้นที่รับผิดชอบ 1.67 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบล
2. ประวัติความเป็นมา ชุมชนตำบลบางม่วง นับถือพระพุทธศาสนา โดยมีถิ่นฐานดั้งเดิมมาจากทางภาคเหนือของประเทศไทย และอพยพมาตั้งถิ่นฐานยังชุมชนแห่งนี้จนถึงปัจจุบัน อันเป็นผลมาจากในสมัยพระเจ้าอยู่หัวมีชาวบ้านทางภาคเหนือ และภาคกลางตอนบน อพยพลงมาทางใต้เพราะเกิดโรคระบาด “อหิวาต์” ทำให้ประชาชนล้มตายเป็นจำนวนมาก พระเจ้าอยู่หัวทรงให้ประชาชนเหล่านี้อพยพลงเรือแพมาตามแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งในปัจจุบันคือคลองอ้อม-คลองบางกอกน้อย จนมาถึงพื้นที่ที่ตั้งชุมชนในปัจจุบัน พระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การตั้งบ้านเรือนและการประกอบอาชีพของประชาชนที่เดินทางหนีโรคระบาด เนื่องจากบริเวณดังกล่าวนี้มีน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้ใหญ่ขึ้นหนาแน่น พระองค์จึงทรงตัดสินใจตั้งค่าย

บริเวณนี้ ส่วนประวัติความเป็นมาของเทศบาลบางม่วง เมื่อก่อนมีรูปแบบเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะสุขาภิบาล ต่อมาเมื่อประชาชนเพิ่มมากขึ้น รายได้เพิ่มขึ้นจึงเปลี่ยนฐานะจากสุขาภิบาล ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 9ก วันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 เทศบาลบางม่วงมีที่ตั้งสำนักงานเทศบาลอยู่ที่เลขที่ 32/29 หมู่ที่ 2 ถนนบางใหญ่ – บางคูวัด ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

3. การคมนาคม ชุมชนเทศบาลบางม่วง มีพื้นที่ห่างจากถนนตลิ่งชัน – สุพรรณบุรี ประมาณ 1.5 กิโลเมตร ซึ่งมีถนนสายหลัก (ถนนบางใหญ่- บางคูวัด) อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลบางม่วง ส่วนนอกเขตเทศบาลอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบางม่วงและสำนักงานทางหลวงชนบท ทั้งนี้เส้นทางคมนาคมของประชาชนเทศบาลบางม่วง มีถนน คสล. อยู่ในความรับผิดชอบดังนี้ ถนนบางใหญ่-บางคูวัด ยาว 800 เมตร กว้าง 7 เมตร ถนนซอยสะพานบางใหญ่-วัดอินทร ยาว 1 กิโลเมตร กว้าง 4 เมตร ถนนซอยวัดอินทรยาว 200 เมตร กว้าง 4 เมตร ถนนซอยโรงสีบางชันยาว 700 เมตร กว้าง 4 เมตร และ 6 เมตร ถนนซอยข้างไผ่ประณีตบางใหญ่ยาว 800 เมตร กว้าง 4 เมตร และ 6 เมตร ถนนซอยทองปานยาว 250 เมตร กว้าง 4 เมตร

4. ลักษณะทางการปกครอง ชุมชนเทศบาลบางม่วง มีสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้ง ในปัจจุบันชุมชนบางม่วงแบ่งการปกครองออกเป็น 9 ชุมชน คือ ชุมชนซอยออมสิน ชุมชนวัดเสาธงหิน ชุมชนข้างวัดอินทร์ ชุมชนศาลเจ้า ชุมชนบางใหญ่ ชุมชนข้างวัดราษฎร์ ประคองธรรม ชุมชนหลังวัดพิบูลเงิน ชุมชนซอยธนาคารไทยพาณิชย์ และชุมชนซอยไผ่ประณีต

5. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ประชาชนในชุมชนเทศบาลบางม่วงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรและค้าขาย ทำงานในสถานประกอบการและรับจ้างอื่นๆ โดยมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 38,000 บาท / คน/ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรโดยมีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรประมาณ 430 ครัวเรือน ทั้งนี้พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นสวนผลไม้แบบผสมผสาน โดยมีผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น กลัวย มะละกอ ขนุน มะม่วง ทุเรียน กะท้อน เป็นต้น ในส่วนของการพาณิชย์กรรม และการบริการในชุมชนเทศบาลบางม่วงประกอบด้วยสถานประกอบการด้านพาณิชย์กรรม ซึ่งแบ่งเป็นตลาดสดเอกชนจำนวน 1 แห่ง ร้านค้าทั่วไปประมาณ 40 แห่ง และร้านสะดวกซื้อ ธนาคาร จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารไทยพาณิชย์

6. ลักษณะทางสังคม ที่ตั้งของชุมชนเทศบาลบางม่วงตั้งอยู่บริเวณริมลำคลอง การคมนาคมในสมัยก่อนจึงเดินทางโดยเรือ เพราะสะดวกรวดเร็วกว่าการเดินเท้าหรือเดินออกไปหาถนน แต่เมื่อมีการตัดถนนผ่านหมู่บ้าน การจัดตั้งบ้านเรือนของประชาชนจึงกระจายไปตามแนวถนน และลำคลองเพราะพื้นที่ของชุมชนบางม่วงนั้นมีลำคลอง และลำประโดงมากมาย การนับถือศาสนาในชุมชนเทศบาลบางม่วงนั้นมีผู้นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 99.99 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล มีวัดจำนวน 4 แห่ง คือวัดพิบูลเงิน วัดคงคา วัดราษฎร์ประคองธรรมและวัดอินทร์ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของชุมชนในเขตเทศบาลบางม่วงนั้นมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปาในเขตเทศบาลเฉลี่ยประมาณร้อยละ 95 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยหน่วยงานของการไฟฟ้านั้นในเขตเทศบาลบางม่วงมีครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้าจำนวน 1,504 ครัวเรือน และมีพื้นที่รับบริการไฟฟ้าเต็มพื้นที่

7. ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ชุมชนเทศบาลตำบลบางม่วงมีลักษณะผสมผสานระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงจากในอดีต สำหรับระบบความสัมพันธ์ภายในชุมชนเทศบาลตำบลบางม่วงนั้นยังคงมีระบบความสัมพันธ์อันเครือญาติ ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเทศบาลตำบลบางม่วงมีการช่วยเหลือและแบ่งปันทั้งในเรื่องของแรงงาน ทุนทรัพย์ วัสดุสิ่งของหรือแม้กระทั่งอาหารที่ใช้บริโภคภายในชีวิตประจำวัน โดยไม่หวังผลตอบแทน นอกจากนี้ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติในชุมชนนี้ยังได้แสดงออกในลักษณะของการดูแลเด็กและผู้สูงอายุในชุมชน เสมือนหนึ่งเป็นลูกหลานและญาติผู้ใหญ่ของตนเอง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าชุมชนเทศบาลตำบลบางม่วงยังคงมีวัฒนธรรมแบบการนับถือผู้อาวุโส โดยนับถือในลักษณะเป็นทั้งพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และเป็นผู้สืบทอดและสานต่อในเจตนารมณ์ดั้งเดิมของบรรพบุรุษชุมชน แต่ทั้งนี้มิใช่อน่าสังเกตว่าระบบความสัมพันธ์ดังกล่าวยังคงมีอยู่อย่างแน่นแฟ้นเฉพาะในกลุ่มญาติสนิท

8. ลักษณะทางประเพณีท้องถิ่น ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญของชาวบ้านในชุมชนเทศบาลบางม่วงที่ปฏิบัติติดต่อกันมาตั้งแต่อดีต ประกอบด้วย 1) ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งจัดขึ้นประมาณเดือนเมษายนของทุกปี โดยมีเทศบาลเป็นผู้จัดงานประเพณีสงกรานต์ 2) ประเพณีวันเข้าพรรษา ซึ่งจัดขึ้นประมาณเดือนกรกฎาคมของทุกปี กิจกรรมทำบุญถวายภัตตาหารพระภิกษุ กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา กิจกรรมแห่เทียนพรรษา 3) ประเพณีตักบาตรทางน้ำซึ่งจัดขึ้นประมาณเดือนตุลาคมของทุกปี กิจกรรมตักบาตรทางน้ำของวัดต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง

4) ประเพณีวันลอยกระทง ซึ่งจัดขึ้นประมาณเดือนพฤศจิกายนของทุกปี 5) ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งจัดขึ้นประมาณเดือนธันวาคม และมกราคมของทุกปี โดยมีกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดตั้งนี้คือ กิจกรรมทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ กิจกรรมปล่อยสัตว์น้ำ กิจกรรมทำความสะอาดถนนทางเข้าเทศบาล หมู่บ้านต่าง ๆ และกิจกรรมพบปะสังสรรค์วันขึ้นปีใหม่

9. ลักษณะทางสิ่งแวดล้อม ประชาชนในพื้นที่ชุมชนเทศบาลบางม่วงส่วนใหญ่ อาศัยที่ราบลุ่มคลอง ประกอบด้วย 3 คลองใหญ่คือ คลองอ้อมนนท์ คลองบางกอกน้อย และคลองบางใหญ่ โดยมีคลองเล็กจำนวน 8 คลอง ได้แก่ คลองโรงน้ำแข็ง คลองวัดน้อย คลองเสาธงหิน คลองมณฑป คลองบางม่วง คลองบางชัน คลองบางสะแก และคลองตาเดิม ในส่วนเรื่องขยะมูลฝอยนั้นพื้นที่ชุมชนเทศบาลบางม่วงมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจำนวนประมาณ 3.6 ตัน / วัน มีรถยนต์ที่ใช้เก็บขยะมูลฝอยจำนวน 2 คัน มีขยะที่เก็บได้จำนวน 3.6 ตัน/วัน สำหรับวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยนั้นใช้วิธีการฝังกลบ โดยมีที่ดินสำหรับฝังกลบขยะมูลฝอยจำนวน 68 ไร่ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 8 ตำบลคลองขวาง อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี และอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

10. ลักษณะทางประชากร เทศบาลบางม่วงประกอบไปด้วยชุมชนจำนวน 9 ชุมชน โดยมีจำนวนประชากร ณ เดือนเมษายน พ.ศ. 2558 รวมจำนวนทั้งสิ้น 4,962 คน แยกเป็นเพศชายจำนวน 2,460 คน เพศหญิงจำนวน 2,502 คน และจำนวนครัวเรือนในเขตเทศบาลทั้งหมดจำนวน 1,504 ครัวเรือน

11. ลักษณะทางการศึกษา พื้นที่เทศบาลบางม่วงมีโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลจำนวน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดพิบูลเงิน โรงเรียนวัดอินทร โรงเรียนวัดเสาธงหิน โรงเรียนกุลนันทน์ และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งซึ่งอยู่บริเวณข้างวัดเสาธงหิน ทั้งนี้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังกล่าว รับผิดชอบดูแลเด็กเล็กและเด็กอนุบาลอายุ 3-5 ขวบ มีครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ดูแล

12. ลักษณะทางสาธารณสุข ในเขตพื้นที่เทศบาลบางม่วง มีศูนย์สาธารณสุขตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาล มีหน้าที่บริการและให้คำแนะนำปรึกษาการรักษาโรคเบื้องต้นแก่ชาวบ้านในชุมชน แต่ไม่มีแพทย์ประจำมีแต่พยาบาลเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ นอกจากนั้นศูนย์สาธารณสุขยังมีหน้าที่ดูแลเรื่องความสะอาดปัญหาขยะมูลฝอยและปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสุข

13. การเปลี่ยนแปลงบริบททางด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพของประชาชนมีลักษณะเพื่อยังชีพ ได้แก่อาชีพเกษตรกรรมแบบผสมผสาน โดยการทำสวนเกษตรผสมผสานนั้นอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติและน้ำในคลองที่มีให้ใช้ตลอดทั้งปี นอกจากการทำสวนเกษตร

ผสมผสานที่ให้ผลผลิตต่าง ๆ เพื่อไว้บริโภคเป็นอาหารหลักในครัวเรือนแล้ว หากมีผลผลิตเหลืออยู่ก็จะนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวหรือนำผลผลิตไปแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตที่มีมากในชุมชน เช่น มะพร้าว กล้วย เป็นต้น ดังนั้นการดำรงชีวิตในอดีตจึงเป็นการดำรงชีวิตที่เกิดจากระบบการเรียนรู้ในวิถีธรรมชาติเพื่อแสวงหาปัจจัยในการดำรงชีวิตต่าง ๆ เท่าที่จะหาได้ ซึ่งแตกต่างจากสังคมในปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัด ภายหลังจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงภายในเทศบาลบางใหญ่ซึ่งได้เปลี่ยนมาเป็นเทศบาลบางม่วง จากการที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้เศรษฐกิจในเทศบาลบางม่วงเปลี่ยนแปลง จากในอดีตที่เคยมีตลาดน้ำซึ่งเป็นแหล่งทำมาหากินของคนในชุมชนเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งของคนในชุมชนที่มีการค้าขายทางน้ำได้เปลี่ยนมาเป็นการค้าขายทางบกทำให้เกิดตลาดชุมชนของเทศบาลบางม่วง โดยการดำเนินกิจการของเอกชน

14. การเปลี่ยนแปลงบริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรม ในสมัยก่อนนั้นชาวบ้านจะอาศัยน้ำในคลองเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพค้าขายทางน้ำ และยังใช้ลำคลองเป็นเส้นทางสัญจรทางน้ำ โดยใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นส่วนใหญ่ นอกจากที่กล่าวมาแล้วลำคลองยังสามารถทำหน้าที่เป็นรั้วป้องกันภัยได้เป็นอย่างดี ในสมัยก่อนน้ำในลำคลองถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ของคนในชุมชน เพราะชีวิตอยู่กับลำคลองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในสมัยก่อนยังไม่มีถนน ชาวบ้านต้องใช้เรือพายเป็นยานพาหนะในการเดินทางสัญจรไปมาระหว่างบ้านกับชุมชนต่าง ๆ หรือชุมชนที่อยู่ตามลำคลองต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้โดยใช้ลำคลองเป็นสื่อกลางในการสัญจร ส่วนระบบความสัมพันธ์ที่ผู้อ่อนอาวุโสพึงปฏิบัติต่อผู้มีอาวุโสกว่านั้น พบว่าในชุมชนเทศบาลตำบลบางม่วง มีลักษณะความสัมพันธ์ด้วยการเคารพเชื่อฟังและการดูแลผู้อาวุโส รวมทั้งการขอคำปรึกษาจากผู้อาวุโส ดังเห็นได้จากชาวบ้านชุมชนเมื่อมีเรื่องการพูดโต้เถียงกัน หรือมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ภายในครอบครัวหรือภายในชุมชนก็ยังคงอาศัยผู้อาวุโสเป็นผู้ไกล่เกลี่ย หรือเป็นผู้ประสานให้เกิดความสามัคคีในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อาวุโสที่เป็นผู้นำชุมชนจะได้รับความเคารพนับถือเป็นอย่างมากจากคนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีชาวบ้านบางกลุ่มที่อาจจะเคารพนับถือผู้อาวุโสลดน้อยลง โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น และคนหนุ่มสาวที่ออกไปเรียน และออกไปทำงานนอกชุมชนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นมักจะปรากฏในลักษณะของการกล้าแสดงความคิดเห็น และการมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้วัฒนธรรมการเคารพนับถือและเชื่อฟังผู้อาวุโสลดน้อยลงไปจากเดิม

วัฒนธรรมประเพณีชุมชนบางม่วง

1. วันลอยกระทง

การจัดกิจกรรมลอยกระทงของชุมชนบางม่วงในแต่ละปีนั้นได้ดำเนินการของการจัดกิจกรรมดังนี้ ผู้ในชุมชนและสมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันประชุมเพื่อปรึกษากันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การจัดเตรียมอุปกรณ์ และสถานที่ในการจัดกิจกรรม การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์การจัดงานกำหนดวัน เวลา ในการจัดกิจกรรมวันลอยกระทง สรุปผลการจัดกิจกรรมว่าปีที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร การมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำกิจกรรมวันลอยกระทง ประกอบด้วยการร่วมคิด คือ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปรับปรุง และร่วมผลประโยชน์ ประชาชนในชุมชนเทศบาลบางม่วง มีส่วนร่วมในการพูดคุย ประชุมปรึกษากันในการจัดกิจกรรมวันลอยกระทง ร่วมทำ ได้ร่วมกันทำกิจกรรมตามที่มอบหมาย โดยมีผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมปรับปรุง ได้ร่วมกันประชุมเพื่อหาข้อสรุปผลหลังการจัดกิจกรรม เพื่อหาผลดีและจุดแข็งของการจัดกิจกรรมและผลเสียหรือจุดอ่อนเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข และร่วมรับผลประโยชน์ การลอยกระทงถือว่าเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งของชุมชนบางม่วง โดยเฉพาะเกี่ยวกับการให้ความเคารพ และขอบคุณน้ำที่อำนวยประโยชน์ต่าง ๆ ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ รวมทั้งเป็นการขอขมาแม่น้ำที่มนุษย์สร้างความเสียหายแก่น้ำ ทั้งสิ่งปฏิกูลลงน้ำ หรือลอยกระทงเพื่อสะเดาะเคราะห์ ซึ่งประเพณีการลอยกระทงก่อให้เกิดคุณค่าและความสำคัญแก่ชุมชน โดยมีผลกระทบต่อนชุมชนบางม่วงในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ทำให้สมาชิกในชุมชนบางม่วงมีรายได้โดยตรง จากการจัดกิจกรรมวันลอยกระทงจากการประดิษฐ์กระทงขาย รายได้จากการจัดการร้านขายของต่าง ๆ การจัดวางย้อนยุค การประกวดนางนพมาศ ถือเป็นการเชิญชวนบุคคลภายนอกให้เข้ามาร่วมกิจกรรม และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้เข้ามาภายในชุมชนมากยิ่งขึ้น ด้านสังคม ประเพณีลอยกระทงของชุมชนบางม่วงนับว่าเป็นประเพณีที่ดีและมีคุณค่าต่อครอบครัวต่อสังคม และศาสนา เพราะคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกัน ด้านวัฒนธรรม เพื่อเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน และของคนไทยเพื่อให้ลูกหลานได้ศึกษาเรียนรู้ว่ามีความสำคัญอย่างไรต่อชีวิตของคนและเป็นการมิให้ประเพณีลอยกระทงสูญหายไป

2. วันสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีที่สำคัญและถือว่าเป็นประเพณีวันขึ้นปีใหม่ของไทยมาแต่โบราณ และสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยสันนิษฐานว่ารับมาจากประเพณีดั้งเดิมของคนอินเดีย และได้แพร่ขยายมาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งลาว เขมร พม่า และไทย ซึ่งการรับมาได้มีการปรับเปลี่ยน ดัดแปลงให้ต่างไปจากเดิมบ้าง ทั้งในเรื่อง

รูปแบบ การประกอบพิธี และพฤติกรรม ตามการยอมรับและความเชื่อของแต่ละสังคม ในประเทศไทยไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า ได้มีประเพณีสงกรานต์มาตั้งแต่เมื่อใด แต่ได้ถือเอาวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี เป็นวันสงกรานต์หรือเทศกาลขึ้นปีใหม่ของคนไทย โดยมีกิจกรรมการทำบุญตักบาตร เป็นการสร้างบุญสร้างกุศลแก่ตนเอง และอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว การรดน้ำ เป็นการอวยพรปีใหม่ให้กันและกัน การสงฆ์น้ำพระ บังสุกุลอัฐิ การรดน้ำผู้ใหญ่ คือการไปอวยพรให้ผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ครูบาอาจารย์ ท่านผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ การปล่อยนกปล่อยปลา ถือเป็นการล้างบาปที่ทำไว้ เป็นการสะเดาะเคราะห์ร้ายให้มีแต่ความสุขความสบายในวันขึ้นปีใหม่ มีการดำเนินในลักษณะกรรมกรโดยจัดให้มีการประชุมคณะทำงาน ได้แก่ ประธานชุมชน กรรมการชุมชน และจิตอาสาในชุมชน จัดเตรียมสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ประสานหน่วยงาน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม เช่น ติดต่อวัดเพื่อนิมนต์พระสงฆ์ ในกิจกรรมทำบุญตักบาตร ติดต่อเชิญผู้สูงอายุในชุมชนมาร่วมงานในกิจกรรมรดน้ำดำหัว เป็นต้น ประเพณีสงกรานต์นั้นถือว่ามีความสำคัญ สมาชิกในชุมชนได้ร่วมคิด กำหนดกิจกรรมตามสภาพ และความต้องการของชุมชนว่าจะมีกิจกรรมใดบ้าง เพื่อให้เหมาะสมกับความพร้อมของชุมชน การร่วมทำกิจกรรมในประเพณีสงกรานต์ที่จัดขึ้นของชุมชนบางม่วงนั้น มีกิจกรรมอยู่หลายกิจกรรม การแบ่งงานและหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ละส่วนไปตามความรู้ความถนัดของแต่ละคน สมาชิกในชุมชนได้ร่วมมือกันดูแลการจัดงานโดยมีตัวแทนช่วยเหลือตั้งแต่ตั้งแต่การจัดกิจกรรมของวันสงกรานต์ว่าปัญหา อุปสรรคอะไรบ้าง ร่วมรับผลประโยชน์ จากการทำกิจกรรมวันสงกรานต์ร่วมกัน ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชนในหลายด้านกล่าวคือ ด้านคุณค่าต่อครอบครัว ทำให้สมาชิกในครอบครัวของชุมชนบางม่วง มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกัน คุณค่าต่อชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีกันของสมาชิกชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้านคุณค่าต่อสังคม เป็นการอนุรักษ์และสืบสานประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่สืบไป

3. ประเพณีการบวช

ประเพณีการบวช เป็นประเพณีสำคัญอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนาซึ่งยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนาน ตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน เป็นการถือปฏิบัติสืบเนื่องมาจากความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาของศาสนิกชน โดยมีความเชื่อว่า การบวชสามารถอบรมให้เป็นคนดี มีสติ การยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต การบวชโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำกิจกรรมงานบวชของชุมชนบางม่วง กล่าวคือร่วมพิธีรับนาจากวัดกลับมาบ้าน ร่วมขบวนแห่นาค โดยปกติก่อนบวชพ่อแม่จะพาลูกชายที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ ไปฝาก

ไว้ที่วัด เพื่อท่องขานนาค และเรียนรู้วิถีปฏิบัติของสงฆ์ โดยมีพระพี่เลี้ยงเป็นผู้บรมความรู้ให้เพื่อเตรียมตัว เตรียมใจก่อนถึงวันบวชจริง ก่อนถึงวันบวชพระ เรียกว่า บวชนาค ทางบ้านจะเตรียมขบวนออกไปรับนาคที่วัด อาจมีแตรวง เครื่องดนตรีเป่าร้อง กลับมายังบ้าน นาคจะต้องเข้ากราบลาหลวงพ่อกับพระอุปัชฌาย์ที่วัดนั้น ๆ ร่วมพิธีอาบน้ำให้นาค มีญาติผู้ใหญ่มาร่วมกิจกรรม โดยมานั่งเก้าอี้ที่จัดเตรียมไว้ แล้วให้นาคกราบขอสมานาโทษ ร่วมพิธีการทำขวัญนาค ซึ่งทำขวัญนาค เป็นพิธีตามแบบโบราณ บางสถานที่เปลี่ยนเป็นการนิมนต์ พระคุณเจ้ามาเทศนาสอนนาค หลังจากเสร็จพิธีทำขวัญนาค ในช่วงค่ำจะเป็นการร่วมอนุโมทนา จะมีญาติพี่น้องเดินทางนำปัจจัยมาร่วมทำบุญ เจ้าภาพก็จะจัดอาหารมาเลี้ยงดู มาถึงยุคปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนเป็นร่วมรับประทานอาหารแบบโต๊ะจีน มีเวทีการแสดง และวงดนตรี มีการนำเสนอเฉพาะเรื่องราวที่สำคัญของนาค การบวชถือว่าเป็นประเพณีส่วนบุคคล ลักษณะการบวชขึ้นอยู่กับความพร้อมหรือฐานะ ความเชื่อและค่านิยมของแต่ละครอบครัว การบวชมีผลกระทบต่อชุมชนในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นงานที่ก่อให้เกิดรายได้ในชุมชน และในงานบวชบางงานมีกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ซึ่งเป็นการดึงดูดคนมาดูทั้งผู้ที่มาร่วมงานบวช และประชาชนในบริเวณงานได้มาชมการแสดง การบวช เป็นการสนองคุณบิดา มารดา ช่วยให้อาباءได้เกาะชายผ้าเหลืองไปสวรรค์ ทำให้พ่อแม่มีความสุข มีความปลาบปลื้มใจ ด้วยความหวังว่าเมื่อลูกได้เข้าวัดได้ศึกษาอบรมในพระธรรมวินัยแล้ว ต่อไปจะเป็นคนดี การบวชเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของคนไทย การบวชจึงถือว่าเป็นการอนุรักษ์ และสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ในสังคมไทยต่อไป นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนก่อให้เกิดการมาพึ่งธรรม ทำบุญเลี้ยงพระ และพึ่งพระธรรมเทศนา ตลอดจนการพบปะสังสรรค์ของสมาชิกในชุมชน การบวชเป็นการเสริมสร้างศักยภาพด้านการศึกษา ให้คนในชุมชนบางม่วง เพราะวัดถือว่าเป็นสถานที่ให้ความรู้ การบวชก่อให้เกิดการศึกษาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการศึกษาพระธรรมวินัยต่าง ๆ ส่วนด้านปัญหาอุปสรรค ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงเหล้าในงาน ความเข้มแข็งในระเบียบในแต่ละวัดไม่เหมือนกัน บางครั้งจัดงานบวชค่าใช้จ่ายสูงแนวทางแก้ไขโดยการประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจหลักการจัดงานบวชที่ถูกต้อง

4. ประเพณีทอดกฐิน

การทอดกฐินเป็นประเพณีที่ชุมชนบางม่วงถือเป็นความจำเป็นและสำคัญ โดยปฏิบัติร่วมกันจึงถือว่าชุมชนบางม่วงแห่งนี้ได้ยึดมั่นและทำกิจกรรมอย่างจริงจัง เพราะสมาชิกในชุมชนถือว่า การทำบุญทอดกฐินเป็นกุศลแรง เพราะเป็นกุศลทาน ทำได้เพียงปีละครั้ง และจะต้องทำในเวลาที่กำหนดไว้ คนในชุมชนเองมีส่วนร่วมในการทอดกฐินดังนี้ ร่วมคิด ก่อนทอดกฐินเมื่อ

มีการจองกฐินแล้ว สมาชิกในชุมชนโดยเฉพาะกรรมการชุมชน ผู้นำในชุมชนได้มาร่วมคิดกันว่า จะดำเนินการอย่างไร ก่อนที่จะนำผ้ากฐินไปทอดที่วัดไหน จะต้องไป “จองกฐิน” ก่อนคือ ผู้ที่จะจองไปนมัสการให้เจ้าอาวาสได้ทราบเสียก่อน ท่านจะได้ประกาศให้ผู้อื่นที่อยากมาจองได้ทราบ ว่าวัดนี้ได้มีผู้มาจองแล้ว จะได้ไม่ซ้ำซ้อนกัน เพราะวัดจะรับผ้ากฐินได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้นในพรรษาหนึ่งๆ ซึ่งประเภทของกฐินมี 2 ชนิดคือ กฐินหลวง และกฐินราษฎร์ การร่วมปรับปรุง การทอดกฐินเป็นกิจกรรมตามความศรัทธาของสมาชิกของชุมชนบางม่วง ปัญหาของกิจกรรมนี้มีน้อย ส่วนการร่วมรับผลประโยชน์ การทอดกฐินก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนเองในหลายด้าน และส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนบางม่วงเองในลักษณะต่างๆ กล่าวคือ คุณค่าต่อครอบครัว คุณค่าต่อชุมชน คุณค่าต่อศาสนา ผลกระทบที่เกิดขึ้นและส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนบางม่วงมีอยู่หลายลักษณะดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ สมาชิกของชุมชนมีรายได้มากขึ้น การส่งเสริมการแสดงต่างๆ ที่หาชมได้ยากในปัจจุบัน เป็นการแสดงพื้นบ้านในลักษณะต่างๆ การจัดรางวัลย้อนยุค ถือเป็นการเชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนได้มาร่วมสนุกสนาน ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน นำมาซึ่งความเข้าใจและภูมิใจในความเป็นคนในท้องถิ่น และเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม การทอดกฐินถือว่าเป็นประเพณีที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมากเพราะสมาชิกในชุมชนบางม่วง เกิดความซาบซึ้งเห็นคุณค่า และความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีในชุมชน เป็นการส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตใจของสมาชิกของชุมชน เพราะการมาร่วมกันทำกิจกรรมทุกคนมาช่วยกันทั้งเวลา และทรัพย์สิน การสร้างหรือเพิ่มทักษะการทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างหนึ่ง และเป็นการส่งเสริมและเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชน

5. ประเพณีการตั้งศาลพระภูมิ

การตั้งศาลพระภูมิเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณเมื่อปลูกบ้านเสร็จ ก่อนทำบุญขึ้นบ้านใหม่ จะทำพิธียกศาลพระภูมิเสียก่อน ศาลพระภูมินี้ถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้านเป็นที่อยู่ของเทวดาอารักษ์ผู้ปกปักรักษาคนในบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุขสมบูรณ์เจริญรุ่งเรืองตลอดไป เพราะฉะนั้น การยกศาลพระภูมิที่ศักดิ์สิทธิ์นั้นจะต้องประกอบพิธีให้ถูกต้องตามแบบแผน ซึ่งการตั้งศาลพระภูมิในชุมชน สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมดังนี้ ร่วมคิด โดยการประชุมถึงการดำเนินการและกิจกรรมที่ทำร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ของชุมชน ร่วมทำ ในการจัดตั้งศาลพระภูมิของชุมชนตามหน้าที่กันรับผิดชอบว่าใครทำอะไร การร่วมปรับปรุงเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในพิธีคนในชุมชน และที่บ้านจะร่วมกันแก้ไข ส่วนการรับผลประโยชน์ก่อให้เกิดความภูมิใจมีความสุข และมีความปลอดภัย มีความรู้สึกกว่าบริเวณบ้าน และชุมชนมีวิญญาณเทพคอย

ดูแล ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตั้งศาลพระภูมิต่อชุมชน ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดรายได้ต่อผู้ประกอบการหรือพ่อค้า มีรายได้จากการตั้งศาลพระภูมิ การขายของของพ่อค้าแม่ค้า ด้านสังคม เกิดศูนย์รวมของคน เพราะในปัจจุบันชุมชนบางม่งมีหมู่บ้านจัดสรร ห้องพักให้เช่าและมีลักษณะบ้านอาคารชุด จึงไม่เอื้อต่อการตั้งศาลเฉพาะบ้าน วัฒนธรรม คนในชุมชนบางม่งก็เหมือนกับชุมชนโดยทั่วๆ ไป คือมีความเชื่อตั้งแต่สมัยอดีตว่า ดิน น้ำ ภูเขา ต้นไม้ และอาคารบ้านเรือนมีเจ้าที่เจ้าทางคอยปกป้องรักษา การตั้งศาลพระภูมิจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งกล่าวคือ การส่งเสริมการร่วมมือกันประกอบพิธีกรรมของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างศูนย์รวมจิตใจของคน เป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิต เพราะมีความเชื่อว่าสิ่งสิ่งยึดเหนี่ยว มีสิ่งคุ้มครองให้อาศัยอยู่ในชุมชน มีความปลอดภัยสมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพและนับถือก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ด้านปัญหามีบ้าง ด้านความรู้ในการตั้งศาลพระภูมิ และการหาของเซ่นไหว้ไม่เพียงพอ จำเป็นที่ผู้ตั้งศาลพระภูมิจะต้องหาความรู้ความเข้าใจ และการเตรียมของให้เพียงพอ

6. ประเพณีศาลเจ้า

การจัดกิจกรรมประเพณีงานศาลเจ้าของชุมชนบางม่งจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ทำให้เกิดความเชื่อมั่น ในการดำเนินชีวิต มั่นใจในการทำงานหรือการประกอบอาชีพ ก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน การส่งเสริมและการฟื้นฟูประเพณีงานศาลเจ้าให้เด็กเยาวชน สมาชิกของชุมชนหรือบุคคลทั่วไปให้รู้ถึงความสำคัญ การพัฒนาของสมาชิกของชุมชน เพราะเป็นการศึกษาเรียนรู้ในกระบวนการทำงานร่วมกัน และจากกระบวนการทำงานร่วมกันดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาชุมชนบางม่ง เรื่องอื่น ๆ และเป็นการสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน มีจิตอาสาร่วมกัน และการมีส่วนร่วมเป็นตัวตั้งในการดำเนินชีวิต และมุมมองในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านปัญหา อุปสรรค ศาลเจ้ามีพื้นที่แคบอยู่เชิงสะพานข้ามคลอง ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย และมลพิษขยะมูลฝอยที่เกิดจากการจัดกิจกรรมแก้ไขโดยมีป้ายบอก และมีเจ้าหน้าที่คอยแนะนำ ขณะจัดกิจกรรม ส่วนเรื่องขยะ ควรมีถังขยะให้เพียงพอและสะดวกต่อการใช้

7. ประเพณีเข้าพรรษา

เมื่อครั้งที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ ณ วัดเวฬุวัน กรุงราชคฤห์ ของแคว้นมคธ มีเหตุการณ์เกิดขึ้นคือ พวกชาวบ้าน กลุ่มหนึ่งพากันกล่าวตำหนิพระสงฆ์ในพระพุทธานุญาตว่า ไม่รู้จักกาลเวลาเสียเลยพากันจาริกไปเรื่อย ๆ ไม่หยุดยั้งแม้ในช่วงฤดูฝนก็ตาม

บางครั้งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชาวบ้าน เพราะไปเหยียบต้นข้าวที่ปลูกไว้ ขณะที่พวกนิครนถ์นักบวชในศาสนาอื่น แม้กระทั่งฝูงนกยังหยุดพักผ่อนไม่ท่องเที่ยวไปในไหนมาไหนในฤดูฝนเช่นนี้ เมื่อเรื่องนี้ทราบถึงพระพุทธเจ้าในกาลต่อมา พระองค์จึงทรงรับสั่งให้พระสงฆ์ประชุมพร้อมกัน และตรัสถามจนได้ความจริงที่เกิดขึ้น จึงได้ทรงบัญญัติเรื่องการเข้าพรรษาไว้ว่า พระสงฆ์ที่เข้าพรรษาแล้วจะเดินทางไปพักค้างแรมที่อื่นไม่ได้ แต่หากมีกรณีจำเป็น 4 ประการ ภิกษุผู้อยู่ในพรรษาสามารถไปค้างคืนที่อื่นได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการขาดพรรษา แต่ต้องกลับมาภายในเวลา 7 วัน คือ ไปรักษาพยาบาลภิกษุหรือบิดามารดาที่เจ็บป่วย ไประงับไม่ให้ภิกษุสึกไปเพื่อธุระของสงฆ์ พวกกันนิมนต์ไปฉลองศรัทธาในการบำเพ็ญกุศลของเขา การเข้าพรรษานี้โดยทั่วไปกำหนดในวันแรม 1 ค่ำเดือน 8 เรียกว่า วันเข้าพรรษา กิจกรรมวันเข้าพรรษาในชุมชนบางม่วง กิจกรรมหล่อเทียนของชุมชนเป็นกิจกรรมที่ชุมชน ร่วมกันจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยเชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนร่วมกันหล่อเทียนพรรษาที่หน้าสำนักงานเทศบาลบางม่วง ซึ่งอยู่ใกล้ตลาดบางใหญ่เก่า เป็นศูนย์รวมของประชาชนที่ผ่านไปผ่านมา และประชาชนจะให้ความสนใจเป็นอย่างมาก นอกจากนี้การหล่อเทียนพรรษายังจัดหล่อขึ้นที่โรงเรียนภายในชุมชนเอง ที่โรงเรียนวัดพิบูลเงินเพื่อให้นักเรียน ครู อาจารย์ และผู้สนใจมาหล่อเทียน โดยเฉพาะนักเรียนนอกจากได้ทำบุญแล้วยังได้เกิดการเรียนรู้ถึงที่มาของการหล่อเทียนพรรษา ความจำเป็นและความสำคัญของการหล่อเทียนดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำกิจกรรม ประกอบด้วยร่วมคิด การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ ร่วมทำ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและแก้ไขในการจัดงานของชุมชนร่วมรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน ด้านปัญหาอุปสรรค จะเป็นเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการประชาสัมพันธ์และการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อขอความร่วมมือ แนวทางแก้ไขโดยการวางแผนเตรียมการจัดงานไว้ล่วงหน้า และประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

8. ประเพณีตักบาตรทางน้ำ

การตักบาตรทางน้ำเป็นประเพณีที่สำคัญของชุมชนบางม่วง โดยปฏิบัติมาเป็นเวลานานแล้ว จนเป็นประเพณีที่อยู่คู่กับชุมชน เพราะในชุมชนมีความเชื่อว่าถ้าได้ร่วมประเพณีตักบาตรทางน้ำจะเป็นการส่งเสริมความเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิตของตนเองและครอบครัว กระบวนการตักบาตรทางน้ำมีขั้นตอน ดังนี้การเตรียมเรือในกระบวนการใส่บาตร การเตรียมใจก่อนใส่บาตร การเตรียมอาหาร ขณะถวายต้องมีใจเลื่อมใสถวายเป็นอาหารด้วยความเคารพ

หลังจากถวายแล้ว ต้องยินดีให้ทาน ต้องทำจิตใจให้เบิกบาน ผ่องใส สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม ดังนี้ ร่วมคิด ได้ร่วมประชุมหารือก่อนวันงานว่าจะจัดงานอย่างไร ใครมีหน้าที่ใด แล้วร่วมทำ โดยการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของสมาชิกแต่ละคน โดยทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ฝ่ายต่าง ๆ ร่วมปรับปรุง การจัดงานประเพณีตักบาตรทางน้ำของชุมชน ซึ่งจัดทำมาทุกปีในการจัดงาน แต่ละครั้งจะมีการสำรวจและซักถามผู้มาร่วมงานประเพณีตักบาตรทางน้ำว่ามีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องประการใดบ้าง ร่วมรับผลประโยชน์ การจัดงานประเพณีตักบาตรทางน้ำเป็นประเพณีที่สืบมา สืบทอดมาอันยาวนานของชุมชนบางม่วง และเป็นความร่วมมือด้วยช่วยกันของประชาชนในชุมชนมีผลต่อจิตใจ ศีลธรรมอันดีของสังคม มีผลต่อศาสนา มีคุณค่าต่อการพัฒนาชุมชน การจัดประเพณีตักบาตรทางน้ำของชุมชนก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ หลายประการ โดยเฉพาะผลกระทบต่อ ด้านเศรษฐกิจคือ ทำให้สมาชิกของชุมชนมีรายได้จากการจัดกิจกรรมประเพณีตักบาตรทางน้ำ โดยเฉพาะร้านค้าต่าง ๆ ในชุมชนมีรายได้ก่อนวันงานจากการซื้อของ จัดสถานที่ทั้งวัสดุ อุปกรณ์ ที่มาตักแต่งเรือ ตกแต่งสถานที่ตามจุดต่าง ๆ ทั้งที่วัดและชุมชน ด้านสังคม ทำให้สมาชิกในชุมชนหรือครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ก่อให้เกิดความเอื้ออาทรต่อกัน มองถึงประโยชน์ของชุมชน ช่วยกันรักษาความสะอาดของชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ด้านวัฒนธรรม ผลกระทบทางวัฒนธรรมต่อชุมชนบางม่วงของการจัดงานตักบาตรทางน้ำ ความเป็นสิริมงคล อนุรักษ์ธรรมเนียมประเพณีอันดีของชุมชน ด้านปัญหาอุปสรรคมีไม่มากส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการเตรียมอาหารไม่ทัน บางครั้งเกิดอุบัติเหตุทางน้ำ และขยะที่เกิดจากถุงพลาสติกที่ใส่ของมาตักบาตร และแก้ไขโดยสมาชิกเพื่อนบ้านมาช่วยทำอาหาร เจ้าหน้าที่คอยดูแลและประชาสัมพันธ์ให้ระมัดระวัง และจัดภาชนะที่ใส่ขยะให้เพียงพอ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมของชุมชนควรมีการประชุมวางแผนในการทำกิจกรรมของแต่ละวัฒนธรรม และประเพณีอย่างมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และกำหนดวางแผนก่อนดำเนินกิจกรรมนานพอสมควรอย่างน้อยต้องประชุมวางแผนฯ ก่อน 3-4 สัปดาห์ เพื่อเตรียมการได้อย่างสมบูรณ์
2. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ควรเปิดโอกาสให้เด็ก และเยาวชน นอกเหนือจากผู้ใหญ่ได้เป็นกรรมการด้วยเพราะเป็นการศึกษาเรียนรู้ในขั้นตอน หรือกระบวนการของการทำกิจกรรม และจะได้เตรียมรับช่วงต่อไป

3. การส่งเสริม และประสานงานกับหน่วยงานภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมงานวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆ ในลักษณะเครือข่ายของการทำงานพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

4. การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนทั้งภายนอกและภายในชุมชน ผ่านป้ายประกาศโดยทั่วไป แจ้งข่าวการจัดงานในโอกาสต่าง ๆ หรือประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์เพื่อให้บุคคลที่สนใจได้รับทราบเกี่ยวกับประเพณีของท้องถิ่น

5. ส่วนราชการต้องให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น งบประมาณสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรม

6. ควรมีการสรุปผลหลังจากการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีแต่ละครั้ง เพราะเป็นการสืบสานและอนุรักษ์ประเพณีต่างๆ ของชุมชนบางม่วง ทำให้ชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันเกิดความรักและความสามัคคี และเกิดความภูมิใจ และรักถิ่นฐานของตนเอง นำมาซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก เยาวชน และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตต่อไป

7. การจัดกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณีบางอย่างของชุมชน ควรจัดให้มีการประสานงานร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และร่วมกันทำกิจกรรมได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ตามความถนัดของแต่ละส่วน

8. ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน ผู้รู้ในชุมชน นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญของภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมจังหวัด เอกชน และสถาบันการศึกษาในชุมชนเพื่อก่อให้เกิดการประยุกต์โดยนารูปแบบการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีไปใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและถูกหลักวิชาการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการทํารวบรวมข้อมูลเพื่อติดตามและประเมินผลการทำกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อจะดูประสิทธิผลจากการทำกิจกรรมต่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบางม่วง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนบางม่วง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนของเด็ก เยาวชน และผู้สนใจ

3. การสำรวจข้อมูลด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบางม่วงให้เป็นระบบ มีข้อมูลที่สำคัญของแต่ละวัฒนธรรม ประเพณี จะได้ทราบว่าสมาชิกของชุมชนมีความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมของประเพณีของชุมชนมากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ. (2531). *การทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน : คืออะไร และทำอะไร.* มปท.

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น.* กรุงเทพมหานคร : บริษัททบทวนการพิมพ์.

ชนิษฐา พิมพ์พันธ์. (2538). *การวิจัยทางมานุษยวิทยา.* กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์.

งามพิศ สัตย์สงวน. (2535). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย.* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กรมศาสนา.

นิตกรทิพย์ มะโนชมพู่. (2549). *ความสำคัญและความเชื่อประเพณีท้องถิ่นต่อการบริหารและการพัฒนาของเทศบาลเชียงใหม่.*

ชไมพร สมบัติยานิต. (2545). *บทบาทการดำเนินงานวัฒนธรรมของบุคลากรศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภายใต้.* เอกสารโรเนียว.

ดนัย ไชยโยธา. (2546). *ประเพณีวัฒนธรรม (เอกสารประกอบการสอน)*

บัญญัติ ยงย่วน และชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์. (2551). *การใช้กิจกรรมศิลป์ในสามจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. เอกสารสำเนา*

ประเวศ ะวสี. (2526). *แนวคิดและยุทธศาสตร์สังคมมานุษยภาพและวิชา.* กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา และมูลนิธิโกมลคีมทอง.

พวงผกา ประเสริฐศิลป์. (2542). *ความหมายประเพณี.* กรุงเทพฯ.

วิทยา ทรงคำ. (2540) *แนวทางการพัฒนางานส่งเสริมวัฒนธรรม.* สำนักงานศึกษาธิการอำเภอจังหวัดเชียงใหม่.

สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์. (2533). *รากฐานแห่งชีวิต วัฒนธรรมชนบทกับงานพัฒนา.* กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.

อุดม เขยแก้วคี. (2545). *มานุษยวิทยาสังคม และวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

อดุลย์ วงศ์ศรีคุณ. (2543). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์ภิमान. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

อมรรัตน์ สอนคง (2543). บทบาทในการปฏิบัติงานวัฒนธรรมของศึกษาธิการอำเภอ และศึกษาธิการจังหวัดภาคใต้.

อุทัย ดุลยเกษม และอเนก นาคะบุตร. (2541). เสริมความแข็งแกร่งให้ตำบลจากวิถีคิด สู่วิถีปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2537). การวิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมไทย : แนวทาง เศรษฐศาสตร์การเมือง. บรรณาธิการโครงการส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนไทย : เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์.

อารีย์ ตามธรรม. (2539). วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ (เอกสารอัดสำเนา).